

Till
Hässelby-Vällingby
stadsdelsnämnd
2014-04-10

Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019

Remiss från kommunstyrelsen, dnr 001952/2013

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på kommunstyrelsens remiss.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektör

Marie Janemar
avdelningschef

Sammanfattning

I samband med kommunfullmäktiges beslut om Stockholms miljöprogram 2012-2015, fick miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram en kemikalieplan för Stockholm. I stadens miljöprogram finns målområdet *Giftfria varor och byggnader*, där flera delmål berör kemikalierelaterade frågor inom olika delar av stadens verksamhet. Syftet med kemikalieplanen är att mer detaljerat redogöra för vilka ämnen som ska väljas bort, i vilka varor de förekommer och hur krav ska formuleras.

Förvaltningen välkomnar förslaget som känns ambitiöst och väl genomarbetat. Kemikalieplanen kan betraktas som en förlängning och ett förtydligande av stadens miljöprogram 2012-2015.

Förvaltningen anser att en integrering av kemikalieplanen i stadens styrsystem ILS, skulle stödja detta omfattande förändringsarbete. I samband med att stadens miljöprogram revideras under 2014 skulle indikatorer som avspeglar genomförandet av kemikalieplanen kunna inkluderas.

Bilaga: Remiss från kommunstyrelsen, dnr 001952/2013

Ärendets beredning

Detta ärende har utarbetats inom strategiska avdelningen.

Bakgrund

I samband med kommunfullmäktiges beslut om Stockholms miljöprogram 2012-2015, fick miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram en kemikalieplan för Stockholm. I stadens miljöprogram finns målområdet *Giftfria varor och byggnader*, där flera delmål berör kemikalierelaterade frågor inom olika delar av stadens verksamhet. Syftet med kemikalieplanen är att mer detaljerat redogöra för vilka ämnen som ska väljas bort, i vilka varor de förekommer och hur krav ska formuleras. Därmed får stadens förvaltningar och bolag en tydligare vägledning om vad miljöprogrammets delmål för målområdet *Giftfria varor och byggnader* innebär.

Sammanfattning av remissen

Kemikalieplanen utgår från stadens övergripande vision *Giftfritt Stockholm 2030 – kemikaliearbete i världsklass* samt anknyter till det nationella miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*.

I ett inledande avsnitt beskrivs vilka typer av ämnen som det är viktigast att minska förekomsten av samt att det sker med särskild inriktning på barns exponering. Åtgärdsförslagen i kemikalieplanen är uppdelade på sju verksamhetsområden och syftar till att uppfylla de mål som formulerats i *Stockholms miljöprogram 2012-2015*. Varje verksamhetsområde har en egen vision som ansluter till den övergripande visionen om ett giftfritt Stockholm. För varje delvision beskrivs de förutsättningar som har identifierats för att kunna nå visionerna på sikt. Därefter följer i varje avsnitt ett antal åtgärder som ska leda arbetet åt rätt håll.

Det kemikaliecentrum som föreslås i kapitlet *Stöd till implementeringen av kemikalieplanen* har tilldelats resurser i kommunfullmäktiges beslut om budget för 2014. Dess roll ska vara att stödja förvaltningar och bolag, till exempel med att formulera och följa upp krav i upphandlingar, hantera avvikelser och substituera kemiska produkter.

1. Stöd till implementeringen av kemikalieplanen

Åtgärder - Kemikaliecentrum tillsammans med Miljöförvaltningen ansvarar för genomförandet.

- 1.1 Erbjudna stadens verksamheter stöd i kemikaliearbetet via ett kemikaliecentrum.
- 1.2 Lansera och informera om kemikalieplanen.
- 1.3 Skapa nätverk och mötesplatser där stadens verksamheter kan utbyta erfarenheter inom olika kemikalierelaterade frågor.
- 1.4 Etablera och upprätthålla kontakt med ledande forskare i ett vetenskapligt råd.

2. Information och dialog

Vision

- Aktörer i Stockholm har den information de behöver för att kunna undvika hälso- och miljöfarliga ämnen.

För att uppnå visionen krävs att:

- prioriterade målgrupper och kommunikationskanaler identifieras,
- staden som avsändare har tillräcklig kunskap om källor och orsakssamband för att formulera rätt budskap till rätt målgrupp,
- staden bedriver ett aktivt informations- och dialogarbete som underlättar för stadens anställda, verksamhetsutövare och konsumenter att göra giftfria val,
- informationen når ut till målgrupperna.

Åtgärder - Kemikaliecentrum tillsammans med Trafikkontoret, Stockholm Vatten AB m.fl. ansvarar för genomförandet.

- 2.1 Ta fram en gemensam kommunikationsplan för stadens kemikaliekommunikation:
 - målgrupper
 - budskap
 - kanaler och metoder
- 2.2 Genomföra aktiviteter enligt kommunikationsplanen.
- 2.3 Följa upp utfall, resultat och/eller effekt av aktiviteterna.

3. Upphandling

Vision

- De varor och kemikalier som används i Stockholms stads verksamheter innehåller inga ämnen som utgör risk för människa och miljö.

För att uppnå visionen krävs att:

- de som ansvarar för stadens upphandling av varor, kemikalier och tjänster vet hur de ska jobba med frågan från behovsanalys via formulerande av krav till uppföljning,

- det finns system för att hjälpa verksamheterna att i ett upphandlat sortiment se vilka varor som är att föredra ur ett kemikalieperspektiv,
- det finns resurser och rutiner för att kontrollera att krav ställs och uppfylls.

Åtgärder - Kemikaliecentrum i samarbete med SLK, Serviceförvaltningen samt upphandlande förvaltning/bolag ansvarar för genomförandet.

- 3.1** Vid all upphandling av varor ska information om innehåll av ämnen på EUs kandidatlista begäras in.
- 3.2** För upphandlingsområden där det finns rekommenderade kriterier från Miljöstyrningsrådet ska dessa användas.
- 3.3** Om den upphandlade produkten ska användas i särskilt känsliga tillämpningar ska särskilda kriterier tillämpas för att säkerställa att utfasningsämnen och relevanta prioriterade riskminskningsämnen inte förekommer.
- 3.4** En systematisk uppföljning av ställda krav ska göras, i första hand inom utpekade områden.
- 3.5** Om uppföljningen visar att kemikaliekraven inte uppfyllts på avtalat vis ska sanktioner vidtas enligt samma rutiner som vid andra avtalsbrott.
- 3.6** Upphandlare och annan berörd personal i stadens verksamheter ska erbjudas kompetensutveckling inom kemikalieområdet.

4. Byggmaterial

Vision:

- De material som används för att bygga i Stockholm innehåller inga ämnen som utgör risk för negativ påverkan på människa och miljö.

För att uppnå visionen krävs att:

- det finns tillgång till byggmaterial som är fria från sådana ämnen,
- det finns kompetens, rutiner och resurser för att ställa och följa upp krav beträffande byggmaterials innehåll av farliga ämnen när staden bygger eller upplåter mark för byggande.

Åtgärder - Kemikaliecentrum, Exploateringskontoret, Stadsbyggnadskontoret, Miljöförvaltningen, Utbildningsförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna, Fastighetskontoret samt fastighetsbolagen ansvarar för genomförandet.

- 4.1** De kemikaliekrav som beskrivs i detta kapitel ska inkluderas i markanvisningsavtal/exploateringsavtal.

- 4.2 Rutiner ska utvecklas för hur kraven i markanvisningsavtal/exploateringsavtal följs upp
- 4.3 Samma kemikaliekraV ska ställas vid upphandling av byggvaror, projektörer och entreprenörer.
- 4.4 Materialval införs som en punkt i miljötillsynen på byggprojekt.
- 4.5 Stickprovrevisioner av pågående byggprojekt ska genomföras.
- 4.6 Seminarier ska ordnas för introduktion till stadens kemikaliekraV och för erfarenhetsutbyte mellan byggsektorns aktörer samt internt mellan stadens förvaltningar.
- 4.7 En pilotstudie ska genomföras i syfte att utreda hur barn och foster kan skyddas (bostad, förskola, skola, arbetsplatser).

5. Tillsyn och kontroll

Vision:

- En proaktiv kemikalietillsyn inom miljöförvaltningens olika verksamhetsområden gör att farliga kemikalier inte påverkar miljön eller stadens innevånare.

För att uppnå visionen krävs att:

- prioriterade tillsynsområden identifieras och att det för dessa beskrivs hur tillsynen ska bedrivas,
- det finns effektiva arbetssätt och metoder för tillsyn och uppföljning.

Åtgärder – Miljöförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret samt Stockholm Vatten AB ansvarar för genomförandet.

- 5.1 Kontrollera material i kontakt med livsmedel inom de områden som Livsmedelsverket pekat ut.
- 5.2 Kontrollera halter av tungmetaller och andra hälsofarliga ämnen i barnmat.
- 5.3 Bidra till arbetet med att få fram nya analysmetoder för främmande ämnen i livsmedelsämnen.
- 5.4 Utveckla varutillsynen.
- 5.5 Utveckla kemikalietillsynen hos miljöfarliga verksamheter.
- 5.6 Fokusera på kemikalier som ska fasas ut i tillsynen av kemiska produkter i detaljhandeln.
- 5.7 Utveckla samverkansrutiner mellan miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret för frågor om rivningar.
- 5.8 I tillsynen av förskolor och skolor kartlägga och informera om källor som kan medföra en oönskad kemikaliepåverkan.
- 5.9 Utveckla tillsynen över kosmetiska produkter som används i stora volymer.
- 5.10 Fokusera märkningstillsynen på kosmetiska produkter utvecklade för barn.

5.11 Miljöförvaltningens avdelningar och Stockholm Vatten AB ska, där det är möjligt, samverka kring utvalda fokusämnen.

6. Stadens kemikaliehantering

Vision:

- Hanteringen av kemiska produkter i stadens förvaltningar och bolag sker utan att människa eller miljö påverkas negativt, och de skadligaste ämnena har substituerats.

För att uppnå visionen krävs att:

- vi känner till vilka ämnen som används inom stadens förvaltningar och bolag,
- ämnen som är miljö- och hälsoskadliga substitueras av ämnen som inte är skadliga,
- det finns alternativa produkter som inte innehåller skadliga ämnen,
- den som hanterar kemikalier känner till kemikaliernas farlighet och risker, samt hanterar dem på ett säkert sätt.

Åtgärder – Kemikaliecentrum, Serviceförvaltningen samt alla förvaltningar och bolag med användning av märkningspliktiga kemiska produkter ansvarar för genomförandet.

6.1 Teckna ramavtal om ett databaserat kemikalieregister som systemstöd för förvaltningar och bolag.

6.2 Inventera och dokumentera kemiska produkter i en kemikalieförteckning.

6.3 Aktivt arbeta för att substituera utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen.

6.4 Ta fram planer och vägledningar för substitutionsarbete.

6.5 Ge support och utbildningsstöd i kemikaliefrågor.

6.6 Redovisa uppgifter till kemikaliecentrum.

6.7 Ta fram statistik och sammanställningar om stadens kemikalieanvändning.

7. Miljögiftsövervakning

Vision:

- Staden har tillräcklig kunskap om miljö- och hälsofarliga ämnens källor och förekomst för att bedöma och minska risker för människa och miljö.

För att uppnå visionen krävs att:

- staden har övervakningsprogram som mäter förekomsten av föroreningar i den yttre och inre miljön, särskilt i miljöer där barn vistas,
- de viktigaste källorna till farliga ämnen i staden är identifierade och kvantifierade.

Åtgärder: - Miljöförvaltningen samt Stockholm Vatten AB ansvarar för genomförandet.

7.1 Revidera programmet för miljögiftsövervakning i ytvatten, fisk och sediment till förväntade förändringar i antal vattenförekomster och prioriterade ämnen.

7.2 Utveckla övervakningen av slam.

7.3 Genomföra hälsorelaterad miljögiftsövervakning inriktad på barns exponering.

7.4 Uppdatera information om viktiga källor för utvalda ämnen.

7.5 Redovisa resultat från övervakningen på miljöbarometern.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar förslaget som känns ambitiöst och väl genomarbetat. Kemikalieplanen kan betraktas som en förlängning och ett förtydligande av stadens miljöprogram 2012-2015.

Förvaltningen anser att en integrering av kemikalieplanen i stadens styrsystem ILS, skulle stödja detta omfattande förändringsarbete. I samband med att stadens miljöprogram revideras under 2014 skulle indikatorer som avspeglar genomförandet av kemikalieplanen kunna inkluderas. Förverkligandet av visionen om ett *Giftfritt Stockholm 2030 – kemikaliearbete i världsklass* kommer att kräva kontinuerliga uppföljningar av åtgärdsarbetet. För att lyckas är ett utvecklat samarbete över bransch- och organisationstillhörighet nödvändigt.
